

Ja til strengere tiltak mot terror

Anne Katrine Mortensen

Et flertall av nordmenn er positive til å gi myndighetene utvidede fullmakter ved mistanke om et nært forestående terrorangrep. Dette viser nye tall fra NSDs undersøkelse om holdninger til offentlige myndigheter. Undersøkelsen er gjennomført i 33 land av The International Social Survey Programme (ISSP) i 2006.

– Dette kan skyldes at terrortrusselen oppfattes som ny og u håndterlig, og farligere enn tidligere, mener terrorforsker Jan Oskar Engene.

Av nordmenn mener 53 prosent at myndighetene bør ha rett til å holde personer i forvaring så lenge de vil uten å stille dem for retten, dersom det er mistanke om at et terrorangrep er nært forestående. Denne andelen er enda større når det gjelder telefonavlytting (86 prosent) og tilfeldig ransaking på gata (58 prosent). Sammenliknet med folk i andre land er nordmenn dermed mer positive til disse tiltakene enn gjennomsnittet.

Stor frykt for terrorisme

– Det er oppsiktsvekkende at en så stor andel er positive til disse sterke virkemidlene, sier Jan Oskar Engene, terrorforsker og førsteamanuensis ved Institutt for sammenliknende politikk ved UiB. Engene ser retten til å holde personer i forvaring på ubestemt tid som spesielt dramatisk. Dette ville innebære å sette til side grunnleggende rettsstatlige garantier.

– Selv om viljen til å opprettholde rettsstatens prinsipper generelt er svært sterk i Norge, ser det altså ut til at frykten for terrorisme gjør at et flertall av nordmenn er villige til å gi avkall på grunnleggende rettsstatlige garantier, sier Engene. Han mener dette kan skyldes at terrortrusselen oppfattes som ny og u håndterlig, og farligere enn tidligere. Videre mener han at funnene kan reflektere nordmenns sterke tillit til at myndighetene ikke vil misbruke den makten de blir tiltrødd.

Britene ønsker strenge tiltak

Grafene viser at det er stor spredning blant landene. Det kan være ulike årsaker til dette, ifølge Engene:

– Det vil være naturlig å forvente at land som har opplevd terrorangrep i senere tid er positive til strenge tiltak. Britene, som har opplevd flere terrorangrep, senest i juli 2005, markerer seg som svært positive til alle tre former for anti-terrorentiltak. På den annen side er spanjolene, som også har vært utsatt for terror, langt mer skeptiske til utvidete fullmakter enn det britene er, sier Engene.

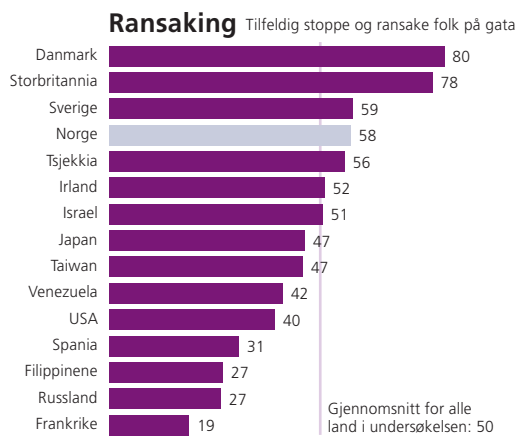
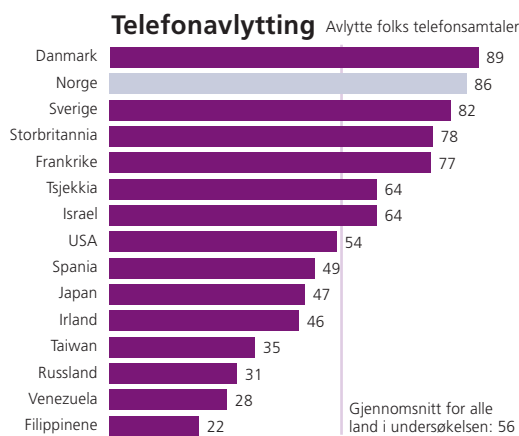
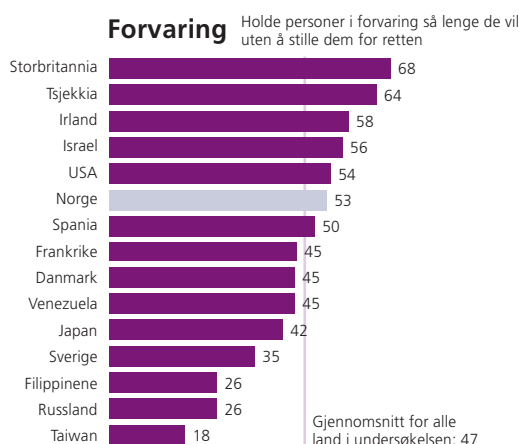
Engene mener at det vil være naturlig å forvente at befolkningen i land som har opplevd diktatur i nær fortid er skeptisk til å tilkjenne myndighetene vide fullmakter, i frykt for misbruk. For eksempel markerer russere seg som jevnt over skeptiske til sterke virkemidler i kampen mot terror. Men på den annen side har man land som Tsjekkia, der befolkningen på tross av sin erfaring med diktatur stiller seg relativt positiv til slike tiltak.

Det er altså behov for mer inngående analyser for å avgjøre hvilke faktorer som påvirker støtten til sterke virkemidler i bekjempelsen av terrorisme. De tilgjengelige dataene gir rom for dette, både på aggregert nivå og på individnivå.

ISSP har gjennomført undersøkelser om offentlige myndigheter i 1985, 1990 og 1996. Data er tilgjengelig for forskere og studenter og kan lastes ned fra nettet eller bestilles fra NSD.

www.nsd.uib.no/issp

"Tenk deg at myndighetene hadde mistanke om at et terrorangrep var nært forestående. Synes du myndighetene burde ha rett til å ..."
Søylene viser prosentandel som svarte "Borde absolutt ha rett til" eller "Borde antagelig ha rett til".

Kilde: Holdninger til offentlige myndigheter og offentlig virksomhet 2006, ISSP/NSD.

NSDs Forvaltningsdatabase

Lokalt statsapparat kartlagt

Vidar Wangen Rolland

Forvaltningsdatabasen er resultatet av en detaljert kartlegging av norsk statsforvaltning for perioden 1947-2008. Et nytt tilskudd er informasjon om det lokale statsapparatet. En klar tendens er at det stadig blir færre statlige enheter.

I Forvaltningsdatabasen er statsapparatet klassifisert og kartlagt langs flere dimensjoner. Begrepet tilknytningsform er brukt for å bestemme hva som utgjør en organisasjon i statsforvaltningen. For å avgrense hva som utgjør en særskilt organisasjon i statsforvaltningen er begrepet grunntype organisasjon brukt.

Organisasjonsbegrep

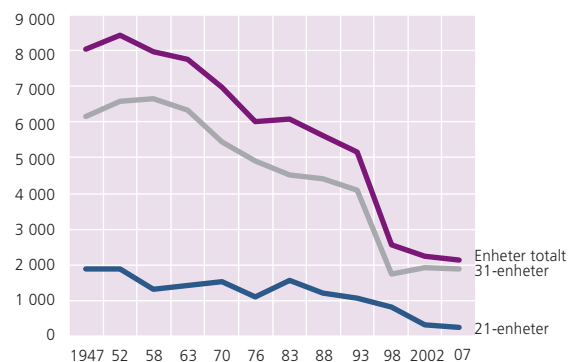
Begrepet har tre inndelinger: Den første grunntypen er kalt "Enkeltstående nasjonale organ". Dette er nasjonale virksomheter uten underliggende lokalt apparat, for eksempel Datatilsynet. Den andre grunntypen er kalt "Etater". De er organisert med et sentralt hovedkontor og et varierende antall desentraliserte etatsenheter, underliggende regionale og/eller lokale kontor, for eksempel NAV. Den tredje grunntypen er kalt "Gruppeorganisasjoner". Dette er grupper av like organisasjoner, desentraliserte statlige enheter, som alle er direkte underlagt et departement, for eksempel fylkesmannsembetene.

Færre statlige enheter

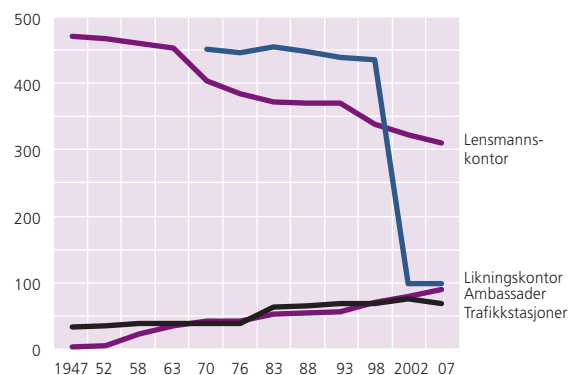
Tendensen over tid viser at antall statlige enheter er redusert. Dette skyldes dels at store grupper virksomheter som Posten, Televerket og NSB har endret tilknytningsform og gått ut av statsforvaltningen. I tillegg har flere store etater omorganisert lokal struktur og samlet distrikts- og lokalapparatet i større enheter, for eksempel skatteetaten, veietaten, politiet og domstolsetaten. Videre er en rekke selvstendige virksomheter innlemmet og samlet i større organisasjoner, for eksempel gikk utdanningskontorene og fylkeslegekontorene i 2003 inn i fylkesmannsembetet. Et annet eksempel er Høgskolereformen i 1994 da om lag 100 utdanningsinstitusjoner ble slått sammen til 26 regionale høgskoler.

www.nsd.uib.no/forvaltning

Organisasjonsenheter i staten 1947-2007

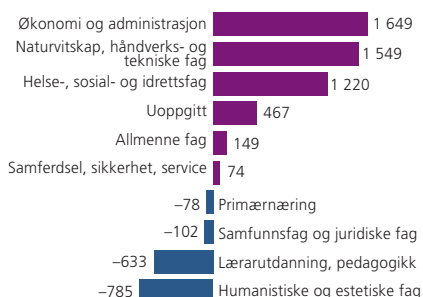
Endring - noen lokale statsenheter

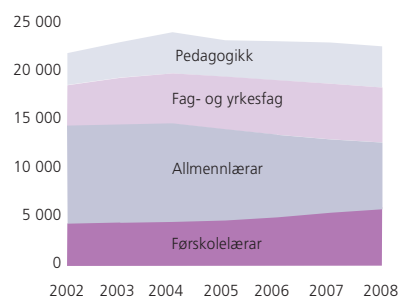
Kilde: NSDs Forvaltningsdatabase

Endring i talet på studenter 2007-2008

Lærorutdanning 2002-2008

Kjelde: Database for statistikk om høgre utdanning

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Det utdannes færre allmennlærere

Bjug Bøyum

Ferske tal frå NSD viser at noen utdanningsinstitusjonar får fleire studantar, mens andre får færre. I universitetssektoren syner NTNU og dei "nye" universiteta, UMB, UiS og UiA, ei auke i studenttalet, medan dei øvrige tradisjonelle breiddeuniversiteta, UiO, UiB og UiT har ein svak nedgang, noko som heng saman med nedgang i søkartal og optak.

Dei største endringane finn ein innan den statlege høgskulesektoren, der Høgskolen i Bodø har størst auke, medan Høgskolen i Nord-Trøndelag har størst nedgang. Ser ein på tala for dei einsskild faga viser dei at det har blitt fleire studantar innan økonomi, realfag og helse og sosial, og færre innan humaniora og lærorutdanningar.

Færre allmennlærere

Dei seinare åra har det særleg vore sterkt fokus på lærorutdanningane. Tiltaka som er foreslått for heving av kunnskapsnivået i skulen, er auka satsing på vidareutdanning for lærere, meir vekt på fagutdanning og lengre studielop. I tillegg har kvalitetsreforma opna for endringar i strukturen på lærorutdanninga, med innføring av femårige integrerte masterprogram i pedagogikk, større opning for førskulelærere i småskulen o.a.

Bryt ein ned tala på enkeltutdanningar, finn vi at det særleg er allmennlærorutdanninga som har hatt ein negativ trend. Talet på studantar i allmennlærorutdanninga har gått ned med over 3 000 frå toppåret i 2004.

Fleire førskulelærere

Samstundes har andre grupper styrka seg. Dette gjeld særleg førskulelærorutdanninga, der m.a. barnehagereforma og utvida kompetanse for undervisning på barneskuletrinnet, både har ført til større etterspurnad etter faggruppa og til å gjere utdanninga meir attraktiv.

Tala for vidareutdanningsprogram syner at det har vore ein viss nedgang i høve til 2007, og særleg ein nedgang i høve til toppåra på byrjinga av 2000-talet. Dette står i motstrid til målsetnadane som er formulert i kunnskapsløftet for grunnskuleutdanninga.

Trenden er elles at dei tradisjonelle universiteta (UiO/UiB/NTNU/UiT) har vektst i talet på studantar i lærorutdanning, og styrker seg relativt i høve til høgskulesektoren. Før kvalitetsreforma var 11 % av lærar- og pedagogikkstudentane knytt til dei gamle universiteta. I 2008 er delen auka til 17 %.

www.nsd.uib.no/dbh

Basert på NSDs undersøkelse fra 2007 om fritid og sport, er det grunn til å tro at mange nordmenn er svært stolte av OL-gullene til Andreas Thorkildsen, Håndballjentene og Olaf Tufte.

Tre av fire nordmenn sier de er stolte når Norge gjør det bra i internasjonale sportskonkurranser, 29 prosent svarer at de er svært stolte og 46 prosent svarer at de er nokså stolte. De med bare grunnskoleutdanning er stoltest, mens de med universitets- og høyskoleutdanning er noe mer avmålte. Bare syv små prosent synes at internasjonale sportskonkurranser skaper mer splid enn forbrødring mellom land.

Positive til sport

Undersøkelsen viser at folk flest er svært positivt innstilt til sport og idrett og mener det har en positiv effekt, både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Åtte av ti mener at sport utvikler barns karakter, og seks av ti mener at sport har en brobyggerfunksjon og bringer ulike grupper og folkeslag i Norge nærmere hverandre.

For mye sport i media?

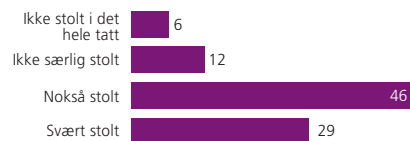
Samtidig er folk mer kritisk når det gjelder mediernes sportsdekning. Det kan virke rart at TV-kanalene overbyr hverandre i kampen om rettighetene til ulike sportsarrangementer, når denne undersøkelsen viser at over halvparten av de spurte mener at sport får uforholdsmessig stor plass i avisspaltene og på fjernsyn.

Undersøkelsen ble gjennomført av International Social Survey Programme (ISSP) i 40 land. De internasjonale tallene er klare neste år. Svarprosenten i undersøkelsen var lav (42 prosent), og frafallet var størst blant menn i aldersgruppen 19–34 år, noe som kan ha påvirket resultatene. Norske data er tilgjengelig på

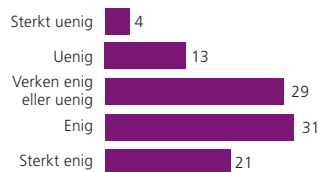
www.nsd.uib/nsddata

Stolt av norske prestasjoner?

Hvor stolt blir du når Norge gjør det bra i en internasjonal konkurranse?

For mye sport på TV?

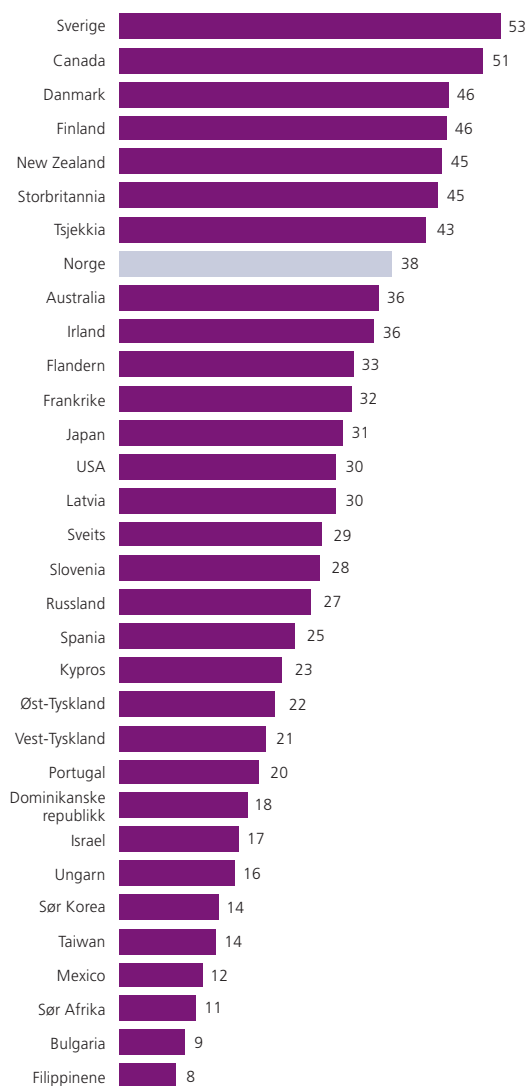

Kilde: Undersøkelse om fritid og sport 2007. ISSP/NSD

Jobbe mindre

Prosentandel som sier at de ville bruke mindre tid på jobb

Kilde: Undersøkelse om arbeidserfaringer og arbeidsforhold 2005. ISSP/NSD

ISSP 2005

Mer tid til familie — mindre til jobb

Alette Gilhus Mykkeltvedt

De fleste nordmenn ville prioritere mer tid til familie og venner og mindre tid til jobb. Samme tendens gjelder også for andre vesteuropeiske land. Dette viser tall fra NSDs undersøkelse om arbeidserfaringer og arbeidsforhold som ble gjennomført av International Social Survey Programme (ISSP) i mer enn 30 land i 2005.

Mindre tid til jobb

Blant nordmenn svarer fire av ti at de ville bruke mindre tid på jobb, mens syv av ti sier de ville brukt mer tid på venner, familie og fritidsaktiviteter. Svenskene uttrykker størst misnøye med hvor mye tid de bruker på jobben, mer enn halvparten sier de ønsker å bruke mindre tid på lønnet arbeid. Undersøkelsen er gjennomført to ganger tidligere, første gang i 1989, den gang var det bare to av ti nordmenn som ønsket å bruke mindre tid på jobben.

I andre enden av skalaen finner vi Sør-Afrika og Filippinene hvor de fleste kunne ønske å bruke mer av sin tid på lønnet arbeid.

Familiekjære amerikanere

Uavhengig av hvilket land man bor i, ønsker de fleste å bruke mer tid på familien. Amerikanerne fremstår på den ene siden som de mest familiekjære fordi 83 prosent sier de ville ha brukt mer tid til familien dersom de kunne. På den annen side er det bare 30 prosent som sier de vil jobbe mindre. Blant kypriotene er det bare 25 prosent som vil bruke mer tid til familien, mens det blant nordmenn er 70 prosent. I Norge er dette en stor økning sammenlignet med seksten år tidligere, da 55 prosent ønsket å bruke mer tid på familien.

Om dette skyldes at folk faktisk jobber mer i dag eller om man har mer fokus på familien er vanskelig å si, men SSBs tidsbruksundersøkelser som også formidles gjennom NSD, kan kanskje gi noen indikasjoner.

Kvinner og menn prioriterer likt

Tidsbruksundersøkelsene viser at fra 1980 til 2000 jobber folk i gjennomsnitt noe mer hver dag, men hele økningen ligger hos kvinnene. Imidlertid er det fortsatt store forskjeller mellom kvinner og menn med hensyn til hvor mye de jobber, i gjennomsnitt tilbringer menn nesten dobbelt så mye tid på lønnet arbeid som kvinner. I lys av dette er det overraskende at vi ikke finner noen kjønnsforskjeller i ISSP-undersøkelsene. Resultatene her viser at kvinner og menn har de samme prioriteringer både når det gjelder lønnet arbeid og når det gjelder familieliv.

Både norske og internasjonale data er tilgjengelige fra våre nettsider.

www.nsd.uib.no/issp

Redaksjon:

Bjørn Henriksen (ansv.red.)

Vigdís Kvalheim (redaktør)

Bjarne Øymyr (grafikk)

Anne M. Dueland

Kjersti Håvardstun

Alette G. Mykkeltvedt

Design: Crnic Design

Trykk: Molvik grafisk AS

Hovedkontor:

NSD

Harald Hårfagres gate 29

5007 BERGEN

Telefon: 55 58 21 17

Telefax: 55 58 96 50

nsd@nsd.uib.no

www.nsd.uib.no

Avdelingskontorer:

NSD - Universitetet i Oslo

NSD - NTNU

NSD - Universitetet i Tromsø

Avstemninger i Stortinget Mads Munkejord og Eirik Vestheim

NSD får hvert år overført data om avstemninger i Stortinget og har i dag en ubrutt tidsserie fra høsten 1979 til og med våren 2008. Materialet danner grunnlag for beregninger av samarbeidsmønstre mellom partigruppene på Stortinget.

NSDs Voteringsarkiv består av alle ikke-enstemmige voteringer mottatt fra Stortinget og inneholder ca. 2,4 millioner unike voteringer fordelt på ca. 23 000 saker.

I arkivet fremkommer de enkelte voteringsresultatene, hvem som har stemt hva og diverse saks- og referanseopplysninger. Materialet kan deles inn og analyseres med bakgrunn i Storting/Odelsting, sesjon, emne, stortingskomité og regjering. Personopplysninger kan kobles mot NSDs Politikerarkiv. Dataene er strukturert slik at de primært egner seg for kvantitative analyser.

I tillegg til en omfattende kvalitetskontroll er arkivet omstrukturert slik at det nå er de unike voteringene som er enheter, og derfor mer egnet til analyseformål.

Uenighetsindeksen

Voteringsdata brukes til å studere samarbeidsmønstre på Stortinget. Partienes atferd ved voteringer kan fortelle noe om partisystemets form og tydeliggjøre eventuelle endrede konstellasjoner. En innfallsvinkel kan være å konstruere såkalte uenighetsindekser, dvs. indekser som søker å tallfeste graden av uenighet mellom to partier. Indeksen varierer mellom 0 (ingen uenighet) og 100 (maksimal uenighet).

www.nsd.uib.no/storting

Økende avstand mellom Høyre og FrP

Mads Munkejord og Eirik Vestheim

Avstanden mellom Høyre og FrP har vært større under den siste stortingsperioden enn den tradisjonelt er i perioder der de to partiene er i opposisjon, viser ferske tall fra NSDs Voteringsarkiv.

– Det vil ikke være helt uproblematisk for de to partiene å bygge opp et troverdig regjeringalternativ frem til valget i 2009, sier forskningsleder ved Institutt for samfunnsforskning, Bernt Aardal, i en kommentar.

– Høyre markerer avstand til FrP

Dersom man ser bort fra periodene mellom 1979-2008 der Høyre har sittet i koalisjonsregjering, har den politiske avstanden mellom Høyre og FrP gjennomgående vært mindre enn Høyres avstand til de to sentrumspartiene KrF og Venstre. Tendensen i innværende stortingsperiode er imidlertid at avstanden mellom Høyre og sentrumspartiene er blitt mindre enn den var før Bondevik II-regjeringen. Denne retningsendringen har medvirket til å forsterke forskjellene mellom de to største borgerlige partiene i norsk politikk.

Mens for eksempel olje og energi er et saksfelt hvor enigheten de siste årene har vært relativt stor, så er Høyre og FrP nå mer uenige på politikkområder som forsvar, helsevesen og samferdsel enn tidligere.

– Når det gjelder forholdet mellom Høyre og FrP, er det interessant at uenigheten er så stor selv etter at de begge er i opposisjon. Jeg tror en viktig grunn til dette er dels at FrP i større grad enn tidligere nå markerer sin egen politikk i forhold til mulige regjeringspartnere, og dels at også Høyre kan ha behov for å markere avstand til et FrP som har gått forbi dem i størrelse. Dette er likevel antakelser. Det viktige er at dette mønstret tyder på at det ikke vil være helt uproblematisk for de to partiene å bygge opp et troverdig regjeringalternativ frem til valget i 2009, sier Aardal.

Enighet i posisjon – uenighet i opposisjon

Tall fra voteringsarkivet viser også at uenigheten mellom Høyre og Venstre + KrF har økt markert etter regjeringsskiftet, selv om det har vært en liten tilnærming i den aller siste sesjonen. I følge Bernt Aardal er denne kontrasten til regjeringsperioden iøynefallende, men likevel i tråd med det vi har sett tidligere etter at koalisjonspartnere går fra hverandre. Dette poenget illustreres godt av uenighetsindeksen, hvor vi ser at avstanden mellom KrF og Høyre økte kraftig etter Willoch II og Syse.

Data fra NSDs Voteringsarkiv kan leveres både som datafiler i ønsket format, og som ferdige tabeller.

